

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

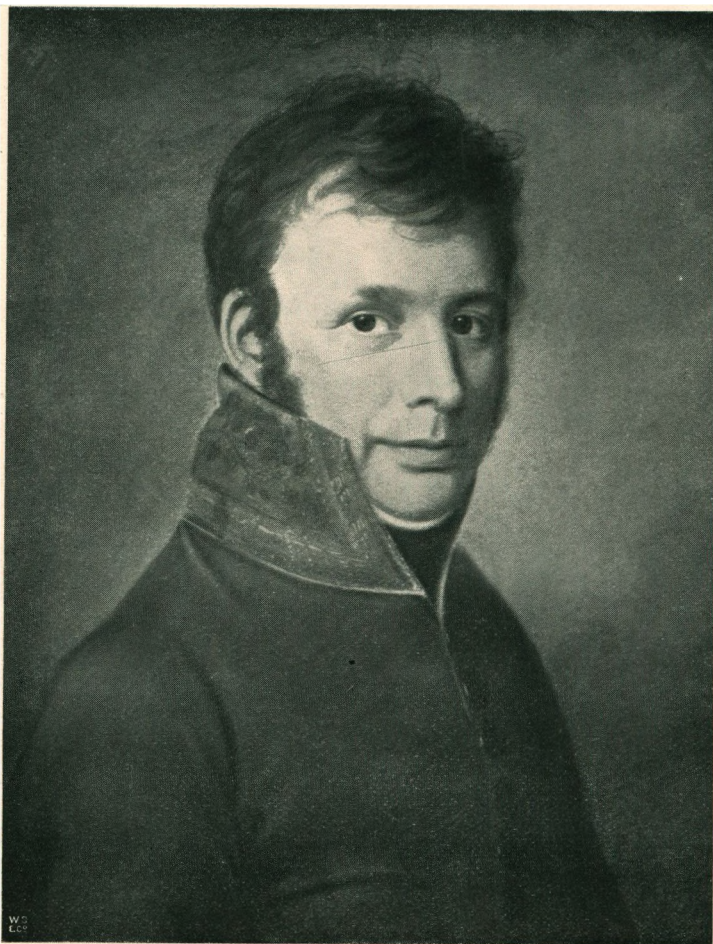
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Gordon Norrie:

Magnus Andreas Thulstrup.

Hornemann px.

Thulstrup fot.

Waldemar Thulstrup

Magnus Andreas Thulstrup.

Af Korpslæge *Gordon Norrie*, Kjøbenhavn.

I Sanitetskaptein *N. Torgersens*: „Bidrag til det norske Sanitetsvæsens Historie 1644—1814“ findes Stabskirurg *Thulstrup* ofte omtalt, og det vil derfor maaske ikke være uden Interesse for de norske Militærlæger at høre lidt om denne Mand, inden han blev Stabskirurg i Norge, og om hvorledes han fik denne Stilling.

Thulstrup var den anden Stabskirurg i Norge — paa en Maade. Naar *Torgersen* kan nævne flere, der tidligere have været Stabskirurger, og udtaler, at *Thulstrups* Udsagn, at *Johan Andreas Schmidt* var den første, ikke er rigtigt, saa har han til Dels Ret, men til Dels har *Thulstrup* Ret. Dette hænger saaledes sammen:

Før 1785 var der ikke nogen egentlig Charge, der hed Stabskirurg, men da der under Krigsforhold jævnlig var Brug for en overordnet Læge, finder man ikke saa sjældent, at Kirurger fik en Stabskirurgs Stilling, og af og til fik Regimentskirurger Titel af Stabskirurg. Herpaa kan nævnes adskillige Eksempler. Ved kirurgisk Akademis Fundats af 22. Juni 1785 § 13 bestemtes i Henhold til Punkt 7 i Kirurgernes Forslag*), at der stadig skulde være to Stabskirurger, en i Norge og en i Holsten, og hertil

---

*) *G. Norrie*: Kir. Akademis Historie: Akademiets Stiftelse. 1896, P. 185 og 212.

valgte *Johan Andreas Schmidt* i Norge og *Nicolaus Schmidt* i Haderslev. Muligvis har *Andreas Schmidt* allerede før 1785 haft Titel af Stabskirurg, men naar *Thulstrup* siger, at *Schmidt* ansattes 1785 og var den første Stabskirurg i Norge, har han altsaa for saa vidt Ret, som det først 1785 bestemtes, at der skulde være en saadan Embedsmand i Norge*). *Schmidt* afgik fra sin Stilling 31. Juli 1795 (*Torgersen*) og døde i Kristiania 17. September 1798**). At *Thulstrup* blev hans Efterfølger beroede tildels paa Tilfældigheder, som det vil fremgaa af det følgende.

Magnus Andreas Thulstrup er født i Kjøbenhavn 13. April 1769, hvor hans Fader Justitsraad *Jørgen Thulstrup* var Raadmand og Bankkommissær. Moderen hed *Cecilie Catharine Walbohm* og nedstammede fra Luther***). Efter at være bleven Student 1786, studerede han Kirurgi ved kirurgisk Akademi. Han tog Eksamen med 1ste Karakter 25. Oktober 1791, blev Reservekirurg ved Akademiet efter *Schumacher* 16. Mai 1792 og tillige Underkirurg ved *Frederiks Hospital* 2. Oktober 1793.

Mellem de Forpligtelser, som Reservekirurgerne havde, var ogsaa den at lave anatomiske Præparater til Akademiets Samlinger, og af og til maatte de møde for at præsentere deres Arbeide. *Thulstrup* synes i denne Henseende ikke at have været særlig flittig, thi to Gange bemærkes i Akademiets Forhandlingsprotokol, at medens de andre Reservekirurger foreviste Præparater, mødte *Thulstrup* ikke. Han fik derfor Ordre til at møde i Akademiets Forsamling, og undskyldte sig første Gang med, at han ikke havde kunnet faa Kadavere, hvortil Akademiet blot svarede, at han erindredes om for Fremtiden kvartaliter at afgive Præ-

*) Stabskirurgerne udnævntes fra 1. Januar 1786 (Skr. fra Finanskollegiet 28. Oktbr. 1785 til kir. Akademi).

**) Kir. Akad.s Skr. til Kancelliet 29. Marts 1799 Nr. 13.

***) *F. E. Hundrup*: Biograf. Efterr. om Drr. medicinæ ved Kbh.s Universitet.

parater efter den for Reservekirurgerne udfærdige Instruktion. Dette hændte i Begyndelsen af 1795, og *Thulstrup* har formodentlig derefter været tilstrækkelig flittig i halvandet Aar, men saa var det atter galt, thi medens de andre foreviste deres Præparater, mødte *Thulstrup*, der nu var ældste Reservekirurg, ikke, og der var heller ikke noget Præparat fra ham. I det næste Møde maatte *Thulstrup* igen fremstille sig, og han undskyldte sig da med, — at Tilsigelsen til det forrige Møde var bleven misforstaaet af ham; men at dette kun var en Udflugt, ser man af, at han endnu ingen Præparater havde, skønt der var gaet en hel Maaned siden sidste Møde. Han slap imidlertid med at love snart at producere nogle patologiske Præparater.

Mærkelig nok synes Akademiet ikke at have været meget strengt imod ham, skønt han havde voldet det en stor Ubehagelighed, men dette kunde tyde paa, at han ansaas for at være meget dygtig.

I 1794 indstillede Akademiet, at Regimentskirurg *Giese-man**) udnævntes til Adjunkt ved Akademiet, men dette var i Strid med Fundatsen, da det skulde være en Reservekirurg, der blev Adjunkt. *Herholdt****) og *Thulstrup* skrev i den Anledning til Kancelliet og protesterede mod denne Indstilling, og deres Skrivelser bleve endogsaa offentliggjorte i et Tidsskrift***), der paa den Tid indeholdt adskillige Angreb paa Akademiet. De meddelte samtidig Akademiet, at de havde skrevet til Kancelliet, og dette sendte hele Sagen til Akademiets Erklæring. *Callisen* sendte „denne særdeles ubehagelige og for Akademiet for-

*) *Johan Henrik Vilhelm Giese-man*, 1769—1819. Fra 1805 Professor ved kir. Akademi.

***) *Johan Daniel Herholdt*, 1764—1836, 1805 Prof. extraord. ved Universitetet, udmærket Medicinalhistoriker. Særlig bekendt i Anledning af „Synaalejomfruen“.

***) *Physikalsk-økonomisk og medico-kirurgisk Bibliothek*.

nærmelige Sag“ i Cirkulation, og den blev derefter drøftet i et Møde og besvaret med „kraftige sandfærdige Argumenter“. *Herholdt* og *Thulstrup* skrev igen til Kancelliet, og i et nyt Cirkulære foreslog *Callisen* et langt Svar, som han skrev Kl. 2 om Natten volante calamo. I dette Svar viste Akademiet, at *Gieseman* var betydelig ældre Kirurg end de andre, og i det Hele havde en bedre Uddannelse, at *Herholdt* imidlertid var bleven Divisionskirurg, „men da Akademiet har Aarsag at tro, at denne Sag, som det med fuldkommen Overbevisning og i den redeligste Hensigt har foredraget det kgl. danske Kancelli, kunde, som stridende imod Foundationen, være Vanskeligheder underkastet, saa frafalder Akademiet i den Fald dets Ønsker, og forbeholder sig ikke alene at bringe Hr. *Gieseman* ved forefaldende Lejlighed igen i Erindring, men ogsaa ifølge H. Maj.s i det kirurgiske Akademi's Foundation givne Tilladelse at antage iblandt Reservekirurgerne en Adjunkt, naar en iblandt dem dertil maatte findes tjenlig“. Hertil sluttede de andre sig, idet Livkirurg *Bodendick* tilføjede: Efter *Giesemanns* Hjemkomst kan denne Sag ved en Ansøgning direkte til Kongen nok faa et billigt Udfald.

Sagen fik nu Lov at hvile et Aar, men saa søgte *Gieseman* om at blive Adjunkt, og Kancelliet forlangte Akademiets Betænkning derom. *Thulstrup* fik det at vide og indgav en Skrivelse til Cancelliet, hvori han protesterede mod *Giesemans* Ansættelse. Akademiet maatte i den Anledning atter forfægte sin Mening, især da foruden *Thulstrup* ogsaa *Herholdt* og *Fenger**) søgte om at blive Adjunkt. Denne Gang opnaaede Akademiet dog sit Ønske, og i Januar 1796 udnævntes *Gieseman* til Adjunkt ved Akademiet.

*) *Christian Fenger*, 1773—1845, Prof. extraord. ved Akademiet 1810, Prof. ord. 1813, Generaldirektør for Kirurgien 1830—1842.

Thulstrup skrev nu til Akademiet og søgte om at blive anden Adjunkt eller at faa en Erklæring fra Akademiet om, at det ikke havde noget at udsætte paa hans Duelighed. Ved Mødet 27. Januar 1796 paatog *Callisen* sig at sige ham, at Akademiet „ej finder for godt nu at have mere end een Adjunkt“.

Imidlertid var den lange Række Forhandlinger angaaende Stabskirurgikatet i Norge begyndt. Stabskirurgen havde som saadan et Lønningstillæg paa 200 Rdl., men maatte være Regimentskirurg ved Siden af, hvorfor han nødvendigvis maatte have en Underkirurg til Assistance.

I Marts 1795 skrev Akademiet til Generalitets- og Kommissariats-Kollegiet, at Stabskirurg *Schmidt* i Norge gerne vilde have en Underkirurg til sin Assistance med en Lønning af 15 Rdl. mdl. Der var imidlertid kun en med 3die Karakter, der havde meldt sig, vistnok ikke saa meget paa Grund af Gagens Størrelse som af Frygt for, at han ved *Schmidts* Død skulde blive ledig. Vel havde Generalitetet lovet, at Underkirurgen foruden den Lønning, som han fik af *Schmidt*, ogsaa skulde faa en Kompagnikirurgstilling, men dermed var Spørgsmaalet ikke løst. Man spørger derfor, om Underkirurgen ved *Schmidts* Død ikke kan vente at beholde sin Stilling og alle sine Indtægter, indtil han befordres, og henstiller, om Regimentet kan undvære en Kompagnikirurg.

4. April 1795 svarede Generalitetskollegiet, at det vilde være vanskeligt at sikre Underkirurgen, som skal ansættes ved det Nordenfjeldske Infanteriregiment, at han kan beholde sin Stilling ved *Schmidts* Død. Derimod kunde man snarere love ham Regimentskirurgikatet. Hertil svarede Akademiet (17. April), at heller ikke dette Forslag var godt, thi til Regimentskirurg ved et gevorbent Regiment maatte man helst have en Kandidat med 1ste Karakter, men en saadan vilde næppe gaa og vente paa, at *Schmidt* skulde dø. En Underkirurg kunde derimod haabe paa

Befordring til et Nationalregiment eller Distriktskirurgikat og i alt Fald være sikret mod Nedgang i Indtægt. Dertil kom, at en af de flinkeste Regimentskirurger skulde vælges til Stabskirurg, og det maatte altsaa være en af de to ved de to gevorbne Regimenter i Norge eller fra et af de øvrige gevorbne Regimenter i Danmark eller Holsten. Især i Krigstid var Stabskirurgikatet en overmaade vigtig Post, og Akademiet ansaa det for umuligt at finde en Underkirurg, som besad de dertil fornødne Kvaliteter, men derimod tror man, at en af de 3 nu hjemkomne Regimentskirurger (*Gieseman, Beaufin* eller *Tønder*), der ved de krigførende Magters Armeer have øvet sig i den militære Praksis, vilde med størst og sandest Nytte for den kgl. Tjeneste kunne bruges i dette Fag. Bortset fra disse vilde der altsaa ikke være andre at vælge end Regimentskirurg *Weber* ved det 2det gevorbne Infanteriregiment i Norge, og det ansaa Akademiet for altfor betænkeligt.

Spørgsmaalet løstes paa den Maade, at *Schmidt* gik af som Regimentskirurg 31. Juli 1795, og Generalitetskollegiet anmodede Akademiet om Forslag paa nogle udmærket due-lige Subjekter.

Akademiet henvendte sig nu til *Beaufin*, der var Regimentskirurg i Rendsborg, og som Akademiet satte overordentlig stor Pris paa, og da han ikke vilde, til *Tønder*, der var Regimentskirurg i Næstved, og som senere blev Stabskirurg i Danmark, men det gik ikke Akademiet bedre her. Man maatte da vælge mellem de 7 Ansøgere, og Valget faldt paa *Abraham Falch Simers*, der i 4^{1/2} Aar havde været Landkirurg paa Bornholm, og gentagne Gange var rost af Akademiet. Han udnævntes 11. September 1795 til Regimentsfeldskær ved Nordenfjeldske Infanteriregiment, en Stilling, som han skal have fyldt udmærket, i alt Fald findes der gentagne meget rosende Udtalelser om ham fra hans Regimentschef, der udtaler sin Taknemmelighed for Akademiet over den udmærkede Mand,

naar han beder om en underordnet Kirurg. *Schmidt* vedblev foreløbig at være Stabskirurg, men han døde som sagt 1798.

I November 1798 bestemte Akademiet at indstille *Tønder* til Stabskirurgikatet. I den Anledning skrev Akademiet 7. December 1798 til Generalitetskollegiet, idet det fremsendte Ansøgninger derom fra 9 norske Regimentskirurger: Bemeldte ledige Embede anser Akademiet for at være af særdeles Vigtighed især i paakommende Krigstid, da det er Stabskirurgens Sag at organisere det hele Feltmedicinalvæsen, og det er ham, af hvem Generalitetskollegiet forlanger passende Forslag til at oprette store og ambulierende Lasaretter og Tilsyn, at alt derved paa det nøjagtigste og hurtigste reguleres og exsecuteres. Det er altsaa ikke nok, at en saadan Stabskirurg besidder i Almindelighed gode Kundskaber i Kirurgi og Medicin, naar han ikke tillige har set og selv biværet Krigsoperationer og Skuepladse. — I dette Øjemed have 4 Kirurger tildels rejst udenlands og i kortere eller længere Tid fulgt de nu krigsførende Magters Armeer, nemlig Regimentskirurgerne *Gieseman*, *Beaufin*, *Tønder* og *Brockdorff*. — Hvad den førstnævnte angaar, da er han nu som Adjunkt ved dette Akademi i saa nøje Forbindelse med samme, at han ikke ønsker sig forflyttet her fra Staden. Regimentskirurg *Beaufin* ønsker ej heller at forlade Rendsborg, hvor han har en udbredt Praksis. Da vi nu anse Regimentskirurg *Tønder* at være næst efter disse to den dueligste til dette Embede, saa kunne vi ikke andet end dertil foreslaa ham. Men da han ikke kan leve af Stabskirurgikatets Gage alene, der er ikkun 200 Rdl., saa maa vi tillige indstille, om han derhos kunde forflyttes til Regimentskirurgikatet enten ved det norske Jægerkorps eller ved det 1ste Aggershusiske Infanteriregiment, hvis Kirurg da igen kunde ansættes i *Tønders* Post ved det i Næstved garnisonerende sjællandske Rytterregiment, om nogen af dem findes villig til at gøre denne Omtusking; og da

Hr. Regimentskirurg *Tønder* er villig til paa denne Maade at antage Embedet, og Akademiet kender hans Duelighed og Vigueur dertil, saa ønske vi meget: at han dertil kunde udnævnes, da vi af forberørte Aarsager ikke tildriste os at foreslaa nogen af fornævnte Supplikanter, hvis Duelighed vi i det øvrige ikke miskende. Vi kunne ei heller undlade at ønske, at Stabskirurgen, der efter Nødvendighed tillige maa være Regimentskirurg, maatte herefter saavidt muligt altid have sin Post i Kristiania, siden det dog synes passeligst, at Stabskirurgen maatte opholde sig der, hvor det norske Generalitets- og Kommissariatskollegium er.

Bytningen af Embeder lod sig ikke udføre, da ingen vilde bytte med *Tønder*, og han blev derfor ikke Stabskirurg, og det lykkedes heller ikke i 1800, da Akademiet indstillede (5. Marts) til Besættelsen af Regimentskirurgikatet ved Aggershusiske Dragonregiment; man tilbød nemlig *Tønder* det, men han vilde ikke tage imod det, da det vilde blive en Foringelse i hans Indtægter, som han ikke kunde gaa ind paa.

I 1799 havde Akademiet søgt om at faa Stabskirurggagen til sin Disposition, saa længe den var ledig, men det havde intet Svar faaet. Det gentog derfor Ansøgningen i August 1801, men fik nu til Svar, at *Thulstrup*, der i Februar 1797 var bleven Regimentskirurg ved det norske Jægerkorps, havde faaet Summen til Hjælp til en Udenlandsreise.

Chefen for det norske Jægerkorps, Kammerherre *Staf-feldt*, skrev 17. Oktober 1800 til Akademiet og foreslog *Thulstrup* til Stabskirurgikatet. Akademiet svarede (3. November), at det altid har anset *Thulstrup* for en særdeles duelig Praktiker, og det glæder det at høre, at Jægerkorpset er saa fornøjet med ham. „Intet skulde derfor have været os kærere end at kunne allerede have bragt ham i Forslag til det ledige Stabskirurgikat ved den norske Arme, da Vakance deri indtraf, naar han kun havde besiddet de

til dette vigtige Embede saa højstførnødne Kundskaber om Feltlasaretters Indretning tilligemed det øvrige, der angaar den militære Sygepleje i Krigstider“. Da Akademiet imidlertid nu erfarer, at *Thulstrup* paa egen Bekostning ønsker at rejse til de krigsførende Magters Armeer, saa vil det med Fornøjelse, naar han vender tilbage og derpaa indgiver Ansøgning om Stabskirurgikatet, „bidrage alt muligt til, at han kunde erholde et Embede, til hvis Besættelse man har ønsket at kunne forlængst have afgivet Forslag, da man anser det af største Vigtighed dertil at have en duelig og erfaren Mand“.

Thulstrup rejste rimeligvis i Februar, thi d. 5. i denne Maaned udfærdigedes Akademiets sædvanlige latinske Anbefalingsskrivelse til ham, men som vi have set, rejste han ikke udelukkende paa egen Bekostning, da han fik Stabskirurggagen til Hjælp. Da han kom hjem, sendte han 2. August en Ansøgning til Akademiet, der (24. August 1801) skrev til Generalitets- og Kommissariatskollegiet:

„Regimentskirurgen ved det norske Jægerkorps *Thulstrup*, som i Begyndelsen af indeværende Aar med aller-naadigst Tilladelse rejste til de krigsførende Magters Armeer paa sin Videnskab, er nu kommen her tilbage og har afgivet til Akademiet en foreløbig Beretning om denne hans Rejse til de prøjsiske, franske og bataviske Feltlasaretter, ligesom han ogsaa arbejder paa en udførlig Beretning om hver af ovennævnte Nationers Lasaretvæsen, samt hvad iøvrigt mærkværdigt i hans Fag der paa denne Rejse er forekommet ham. — Akademiet kender hans Indsigter i de kirurgisk-medicinske Videnskaber og holder sig forvisset om: at han har forhvervet sig de Kundskaber om Felthospitaler, som ved Hjælp af at læse andres Beskrivelser i denne Materie, kan blive fuldkommen; og da vi holde for: at ingen af de norske Regimentskirurger kan sættes ved Siden af ham i Hensigt til hans kirurgisk-medicinske Indsigter, og ingen af de Regimentskirurger i

Danmark eller Hærtugdømmerne, der ellers vare kvalificerede dertil, kan for Gagens Ringheds Skyld ansættes som Stabskirurg ved den norske Arme, saa kan Akademiet for den kgl. Tjeneste ikke andet end ønske: at Regimentskirurg *Thulstrup* maatte af det høje Kollegium blive indstillet til at blive allern. udnævnt til Stabskirurg ved nysnævnte Arme, hvilken Post har en Tid staaet ledig af den Aarsag: fordi ingen af de dertil ellers duelige Kirurger har, formedelst den dermed forbundne ringe Gage kunnet ansøge den, og til hvilket Embede Akademiet har holdt benævnte Regimentskirurg *Thulstrup* for den dueligste af alle i Norge værende Regimentskirurger, naar han, hvilket nu er sket, havde gjort sig øjensynligen bekendt med de kirurgiske Indretninger, som bruges i Felten“. Det norske Jægerkorps forflyttedes imidlertid til Kongsvinger, og det indstilles derfor fremdeles, at *Thulstrup* ved aller første Vakance forflyttes til Kristiania. Dette gik let nok, thi han byttede med Regimentskirurgen ved Oplandske Infanteriregiment, der var forlagt fra Kongsvinger til Kristiania, og denne Forflyttelse findes derfor bekendtgjort i hans Udnævnelse til Stabskirurg den 18. September 1801. Et Aar efter (4. September 1802) maatte Akademiet skrive til Finanskassedirektionen og gøre opmærksom paa, at *Thulstrup* endnu ikke havde faaet sin Gage og med Anmodning om, at den for Fremtiden maatte blive betalt kvartalsvis.

Til Slutning skal jeg fortælle om *Thulstrups* Beretning (af 2. Aug. 1801) om hans Rejse, — jeg tvivler paa, at han nogensinde har afgivet den udførlige Beretning, som han havde lovet Akademiet, men maaske kommer den engang for Dagens Lys.

Thulstrup fortæller, at han fra Kjøbenhavn gik direkte til Berlin, hvor han straks henvendte sig til Generalkirurg *Gørcke**) eller *Göricke*, som han kalder ham. Denne Mand

*) *Johann Gørcke*, 1750—1822, blev 1797 Generalkir. eft. *Theden*.

gjorde sig en sand Fornøjelse af at vise og underrette ham om alt, hvad der henhørte til det præstiske Feltlasaretvæsen. (*Gørcke* viste forøvrigt de danske stor Opmærksomhed, han stod i stadig Korrespondance med det kirurgiske Akademi, hvoraf han var Medlem, ja i 1795 havde han ladet Regimentskirurg *Hoffmann* rejse til Kjøbenhavn for at studere). Han gjorde *Thulstrup* bekendt med Generalkirurg *Mursinna**), der var Kirurg ved Charité, og med Gehejmerraad *Fritze***), der var Overmedicus ved Charité, hvilket Hospital han daglig besøgte. (Dette Hospital kan *Thulstrup* dog næppe have lært meget af at se, thi den Beskrivelse, som gives af det 1806 af Overlægen *Horn*, er just ikke opmuntrende. Han fortæller***), at Smuds og Stank, som trodsede enhver Beskrivelse, herskede overalt i Hospitalet; i Stedet for at rense Patienterne ved deres Optagelse i Hospitalet, lod man dem beholde deres smudsige Laser og lagde dem i urene Senge. Uger igennem blev de tilsølede Lagener liggende; man vadskede saa slet, at det rene Tøj næppe var til at kende fra det snavsede. Bade manglede. Næsten under alle Senge stode Natpotter, som stank ligesaa frygtelig som de Spande, der vare bestemte til Exkrementer. I Straasækkene huserede Utøj, og de af Sved og Urin gennemtrængte Fjerpuder, forpestede Omgivelserne. Sengestederne, som man ikke fandt det nødvendigt at male, raadnede og faldt fra hinanden, og der vrimlede med Væggetøj. Overalt var der ubegribelig smudsig. Vinduerne vare tæt tillukkede af Frygt for Træk og Forkølelse. Kosten var slet, Sygepasserne solgte Pølse, Ost og Brændevin til Patienterne. Intet Steds traf man et saa slet Sygepasserpersonale som her. Skønt der kun

*) *Christian Ludwig Mursinna*, 1744—1823, blev 1787 Generalkirurg, var Professor ved Pepinière.

***) *Johan Friedrich Fritze*, 1735—1807.

***) *Georg Fischer*: *Chirurgie von 100 Jahren* (1876) S. 105.

var Plads til 750 Patienter, optoges ofte 8—900, saa at smitsomme syge og rasende laa imellem Rekonvalescenter. Lasaretfieber rasede selvfølgelig).

Thulstrup lærte ligeledes Professorerne *Walter**) at kende og blev af dem indført i Videnskabernes Akademi, hvor han traf en Del af Berlins lærde Mænd. Med *Görcke*, som tillige var Regimentskirurg ved 3 Artilleriregimenter, besaa han disses Sygestuer, som var meget godt indrettede. „Jeg var ligeledes med ham i den kirurgiske Pepinière eller Planteskole for militære Kirurger. Dette nyttige Institut, hvorfra Armeen bestandig kan forsynes med det fornødne Antal duelige Kirurger af alle Klasser, dette er *Görckes* Værk. Han lærte mig ogsaa meget nøje at kende dets Indretning“. (*Görcke* havde faaet den kirurgiske Pepinière i Berlin stiftet 1795, allerede 1797 blev den betydelig udvidet, og 1818 fik den sit nuværende Navn: Friedrich Wilhelms Institut).

Fra Berlin rejste *Thulstrup* til Potsdam for at bese de derværende Indretninger for syge. Blandt disse udmærkede sig især Regimentshospitalet for Garden og Kronprinsens Regiment, hvis Regimentskirurg *Hoffmann* som ovenfor nævnt havde været i Kjøbenhavn „og med megen Erkendtlighed erindrede sig, hvad han skyldte de kjøbenhavnske Læreanstalter“. Ved hans Afrejse fra Berlin bad *Görcke* ham om at rejse gennem den præjsiske Demarkationslinie, forat overbevise sig om, at alt ved de derværende Lasaretter udførtes i Overensstemmelse med det, som *Görcke* havde forklaret ham. Paa Vejen passerede han Hannover og besaa Militærhospitalet der. Han omtaler særlig en meget god anatomisk Samling, ligesom „en meget skøn“ Samling af kirurgiske Instrumenter og Modeller af Maskiner.

*) *Johann Gottlieb Walter*, 1734—1818, Professor i Anatomi, og *Friedrich August Walter*, hans Søn, 1764—1826, Professor i Anatomi ved Collegium medico-chirurgicum.

Ved den præjsiske Demarkationslinie saa han to Lasaretter, som han fandt i fortræffelig Orden.

Herfra rejste han til Frankfurt am Main, hvor paa den Tid saavel de tilbagekommende franske og bataviske Armeer som de kejserlige Fanger daglig marcherede igennem. Han saa adskillige Transporter af syge baade til Lands og til Vands. Der fandtes et godt fransk militært Hospital under Bestyrelse af „Citoyen *Ehrmann*“*), en fortræffelig Mand og en meget god Kirurg. Her traf han ogsaa *Sommering***).

Fra Frankfurt vilde han være rejst til Wien, men den kejserlige Chargé d'affaires lod ham vide, at han først maatte have et Pas fra Wien, og at han maaske vilde komme til at vente 2—3 Maaneder derpaa. Dette kunde han ikke, og da han desuden ved Bekendtskab saavel med nogle kejserlige Kirurger som med præjsiske, der havde været ved de kejserlige Lasaretter, havde faaet temmelig nøje Kendskab til Indretningen af disse Lasaretter, besluttede han at opgive denne Tur og at gaa til Mainz, hvor der var to store franske Felthospitaler. Her maa han have været de sidste Dage af Marts eller i de første Dage af April, thi her fik han Efterretning om, „at Engellænderne havde ladet sig see for Sundet“. Han var meget i Tvivl om, hvorvidt han turde gaa længere bort fra Kjøbenhavn, men han besluttede dog at gaa til Strassburg, hvor der var et fortræffeligt fransk Lasaret. Her fik han at vide, at Englænderne havde passeret Sundet, og han ilede derfor til Paris for at være Kjøbenhavn saa meget nærmere og altsaa desto hastigere at kunne komme hjem, dersom Fjendtlighederne vedvarede. I Paris fik han Efterretninger om Bataillen (2. April 1801) og om en Vaaben-

*) *Johann Christian Ehrmann*, 1749—1827, er navnlig bekendt som Satiriker.

***) *Samuel Thomas v. Sommering*, 1755—1830, Professor i Mainz, senere Læge i Frankfurt a. M., den bekendte Anatom.

stilstand paa 14 Uger. Han besluttede saa at blive i Paris til midt i Juni, og derpaa rejse hjem over Holland saa betids, at han kunde være i Kjøbenhavn inden Vaabenstilstandens Ophør.

I Paris besøgte han saavel det store militære Hospital, Val de grace, — (der forøvrigt paa dette Tidspunkt havde mørke, daarlige Lokaler), — som de civile Hospitaler og saa alle Paris's berømte Kirurger operere. Desuden saa han saa meget som muligt i Byen af medicinske og kirurgiske Institutioner; saaledes var han nogle Gange til Stede i Committée de vaccine, og „var med Fornøjelse Vidne til den strænge Upartiskhed, hvormed alt her blev undersøgt“.

Det var vanskeligt i Frankrig at faa fuldstændig Begreb om Indretningen af Feltlasareterne, da der ikke eksisterede noget fuldstændigt Reglement, men Armeens første Kirurg, den bekendte *Heurteloup*, skaffede ham gennem Conseil de santé med Krigsministerens Samtykke en fuldstændig Underretning om det militære Lasaretvæsen og alle de Ordre, som eksisterede derom.

Efter to Maaneders Ophold forlod han Paris den 17. Juni og rejste til Amsterdam. Paa Vejen besøgte han Krigshospitalerne i Valenciennes og Bruxelles. I Amsterdam fik han at vide, at Vaabenstilstanden var forlænget. Han rejste derfor til Harlem, Haag, Leyden og Utrecht for at bese de derværende Krigshospitaler og gøre sig bekendt med Indretningen af de bataviske Lasaretter.

Thulstrup slutter sin Beretning: „Det skulde meget glæde, om denne korte Beretning over min Rejse, maatte finde Akademiets gunstige Bifald, men endnu mere vilde det glæde mig, om den detaillerede Beretning, som jeg saa hastig som muligt skal have den Ære at indsende, maatte vidne om, at jeg ikke har sparet Flid, og at jeg, saa meget som det stod i min Magt, har opfyldt Rejsens Hensigt“.